

Zb. M.

Historia techniki w roczniku 1964 "Jugend und Technik"

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/4, 658-659

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O *problemie ogólnych regularności rozwoju nauki* i S. W. Szuchardina *O zagadnieniu sił napędowych rozwoju techniki*. Opublikowano też artykuły dotyczące poszczególnych zagadnień historii nauki: *Rola Helmholtza w rozwoju elektrodynamiki* (G. Buchgeim, NRD), *K. F. Roulier i współczesna ekologia* (N. P. Naumów); *O zagadnieniu historii parametronu*. (J. P. Wystawkin). Kolejnym rozwojem nauki w Turkmenistanie poświęcony jest artykuł prezesa Akademii Nauk Turkmenii Sz. B. Batorywa.

Dział *Komunikaty i materiały* zawiera nie publikowane listy N. P. Gorbunowa do W. I. Lenina, a także nowe materiały o twórczości I. I. Polzunowa. W tymże dziale znajdują się m. in. doniesienia: *Z historii wydobywania i obróbki miki* (E. P. Libman), *S. I. Wawitow jako historyk Akademii Nauk ZSRR* (A. W. Kolcow).

Omawiane zeszyty, podobnie jak i poprzednie, zawierają obszerne informacje o działalności placówek naukowych oraz liczne recenzje o radzieckich i obcych wydawnictwach z zakresu historii nauki i techniki.

Materiały konferencji, która odbyła się w Moskwie w 1964 r. na temat zagadnień współczesnej rewolucji naukowo-technicznej²¹, opublikowane są w dziesiętnastym zeszycie „Woprosow”. Ponadto M. A. Tonellat (Francja) ogłasza tu artykuł *Odnowienie pojęcia względności w fizyce Einsteina*. Dwusetlecie urodzin M. W. Łomonosowa poświęcone są artykuły: S. A. Pogodina *Naukowcy zagraniczni XX wieku o chemicznych i fizycznych pracach Łomonosowa* oraz W. A. Sokołowa *Przyrodzawcze motywy w utworach literackich Łomonosowa*. Opublikowane zostały również następujące artykuły: W. I. Kuzniecowa i Z. I. Szeptunowej *Atomistyka i indywidualność chemiczna w nauce Bertolleta*, A. W. Nikiforowa i I. P. Grinberga *Rozwój nauki w Mołdawii* oraz N. G. Marczenki *Z historii rozwoju chemii w Zachodniej Ukrainie*, w którym autor daje liczne informacje o kontaktach naukowych zachodnioukraińskich i polskich chemików.

Artykuł A. S. Fiedorowa omawia badania z zakresu historii przyrodzawstwa i techniki w ZSRR. Stulecie śmierci znanego astronoma rosyjskiego W. J. Struwego poświęcony jest artykuł Z. K. Sokołowskiej. Ciekawe jest również doniesienie kijowskiego historyka techniki G. M. Dobrowa o zastosowaniu elektronicznych maszyn liczbowych do badań historycznotechnicznych²².

Wśród artykułów dwudziestego zeszytu „Woprosow” (zeszyt ten znajduje się w druku) należy wymienić artykuły: N. N. Niekrasowa *O badaniach sił wytwórczych kraju* i I. D. Fajnermana *Metoda analogii w przyrodzawstwie i technice*. Rozwojowi nauki w Estonii poświęcony jest artykuł F. D. Klemienta, a B. A. Mazurowicz ogłasza artykuł o polskich zoologach: K. M. Elskim i A. A. Karpińskim. Publikuje się też w tym zeszycie korespondencję Einsteina z Akademią Nauk ZSSR oraz notatki naukowców francuskich, poświęcone wyborowi D. I. Mendelejewa, W. I. Wiernadskiego i A. D. Prianisznikowa do paryskiej Akademii Nauk. Dział *Daty jubileuszowe* zawiera dwa artykuły: W. S. Wirginskigo o R. Fultonie i J. I. Romańkowa o znanym chemiku W. A. Kistiakowskim.

Siemion Płotkin

HISTORIA TECHNIKI W ROCZNIKU 1964 „JUGEND UND TECHNIK”

Miesięcznik „Jugend und Technik”, wychodzący w NRD, przypomina w nrze 1/1964 biografię Filipa Reisa, który sto lat temu skonstruował pierwszy

²¹ Por. sprawozdanie z tej konferencji w nrze 1—2/1965 „Kwartalnika”, s. 243.

²² Por. wstępne informacje na ten temat w artykule G. M. Dobrowa *Badania historycznotechniczne a cybernetyka* w nrze 1—2/1965 „Kwartalnika” (ss. 14—15).

telefon i przeprowadził próby jego działania. F. Reis, urodzony w 1834 r. w Gelnhausen koło Frankfurtu nad Menem, po ukończeniu studiów w Heidelbergu został nauczycielem fizyki w prywatnej szkole średniej. Cały jednak czas wolny od pracy zawodowej poświęcał doświadczeniom z zakresu elektryczności. W 1859 r. przeprowadził on pierwsze udane próby przeniesienia za pomocą impulsów elektrycznych głosu ludzkiego i dźwięków muzyki na krótką jeszcze odległość. 16 listopada 1861 r. referował Reis ten wynalazek na posiedzeniu Towarzystwa Fizycznego we Frankfurcie i nazwał go telefonem. Mimo dużego zainteresowania, z jakim spotkał się referat Reisa, wynalazek nie znalazł praktycznego zastosowania. Reis próbował więc z pomocą mechanika Alberta sprzedać pomysł konstrukcji aparatu telefonicznego, lecz wynalazek nie udało się rozpowszechnić w Niemczech. W 1874 r. Filip Reis umarł na gruźlicę.

W nrze 7 zamieszczono krótki artykuł biograficzny o Marii Skłodowskiej-Curie napisany przez D. Schultego.

W tym samym numerze znajdujemy artykuł Wolfganga Jonasa *Początek wieku maszyny*, analizujący pierwszy okres rewolucji przemysłowej w Niemczech. Artykuł omawia jej warunki i rozwój oraz powiązania techniczne i polityczne z innymi krajami. Autor opisuje również najważniejsze ówczesne wynalazki, podając liczne przykłady maszyn pracujących na parze jako czynnika pędym. Były to np.: lokomotywa parowa zbudowana w Niemczech w 1838 r., pierwsze maszyny parowe w przemyśle włókienniczym (Bielefeld w Westfalii) itp.

Rewolucja przemysłowa w Niemczech przyniosła również wiele innych ciekawych maszyn. W artykule opisano skonstruowaną w 1889 r. maszynę do pisania „Kosmopolit”. Omówiono również nieco szerzej zastosowanie przez Wernera von Siemens (1880 r.) prądnicy, co było punktem wyjściowym rozwoju techniki silnych prądów na świecie.

W nrze 10 czasopisma znajduje się artykuł H. Wehnera, omawiający rozwój transportu środkami mechanicznymi. Autor daje notki biograficzne ludzi (Friedrich List i inni), związanych z rozwojem kolejnictwa w Niemczech, omawia rozwój dróg żelaznych oraz postęp w konstrukcji lokomotyw pasażerskich, rozpoczynając od pierwszej pasażerskiej lokomotywy parowej zbudowanej w Niemczech a kończąc na współczesnych lokomotywach elektrycznych. Autor omawia również początki pasażerskiego transportu morskiego za pomocą parowców a także początki transportu samochodowego i powietrznego.

W nrze 12 znajduje się artykuł W. Lösera *Szybciej, dalej i lepiej* omawiający rozwój w Niemczech techniki przekazywania wiadomości na odległość. Opisano w nim aparat Morse'a skonstruowany w 1846 r., telefon konstrukcji Reisa, prace Hertza i Popowa oraz Marconiego. Nad konstrukcją radia pracował również Slaby (Niemcy, 1897 r.). W artykule znaleźć można także opis pierwszego dalekopisu. Prace nad telewizją rozpoczęły się w Niemczech w 1928 r. W artykule zamieszczono opis pierwszego aparatu telewizyjnego konstrukcji niemieckiej.

Autor podaje również krótką charakterystykę rozwoju wielkich firm związanych z wykonywaniem aparatów do przekazywania wiadomości na odległość (Siemens, Telefunken).

Zb. M.

HISTORIA TECHNIKI W ROCZNIKU 1964 „TECHNICZNEGO MAGAZINU”

Czeski miesięcznik „Technický Magazín” zamieścił w 1964 r. sporo artykułów z historii nauki i techniki. I tak, w nrze 2 znajduje się artykuł polskiego autora — prof. Józefa Hurwica — omawiający kolejne etapy pracy Dymitra Mendelejewa nad poznaniem własności pierwiastków i stworzeniem okresowego ich układu.